Кошт паштовай перасылкі аплачаны агулам.

Цана асобнага нумару 250.000 м.

Голас Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць два разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3.000000 м.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 400.000 мк., сярод тэксту 300.000 м. і на 4 стр. 250.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 14. Вільня, Нядзеля, 30-га сакавіка 1924 г. Год I.

У гэтым нумары 6 страніц.

Незалежнасьць і залежнасьць.

Сьвяткаваньне беларускім грамадзянствам сьвята абвешчаньня незалежнасьці Беларусі актам 25 сакавіка 1918 году можа шмат у каго выклікаць горкія думкі аб нашай сучаснасьці і вострай супярэчнасьці, як з найвышэйшым ідэалам беларускага народу—ідэалам поўнае дзяржаўнае незалежнасьці. *Абсалютна незалежнае Беларускае дзяржавы няма*! Але тая залежнасьць, у якой знаходзіцца цяпер розныя часьціны нашае Бацькаўшчыны, не аднолькавая, бо-ж і наагул залежнасьць аднаго народу ад другога, аднае дзяржавы ад другое бывае розная.

Мы ведаем аб форме *рабснае залежнасьці* зваяваных народаў ад народаў-пераможцаў. У такой залежнасьці — да Вялікае Расейскае Рэвалюцыі — жылі ўсе паняволеныя народы Расеі; у такой залежнасьці знаходзіцца сяньня Заходняя Беларусь у Польскай дзяржаве.

Ведаем таксама аб *культурнай* залежнасьці, у якой знаходзіцца аўтаномны ірляндзкі народ у Англіі, ужываючы мовы англічан; ведаем аб залежнасьці *палітычнай* і *мілітарнай*—у такой залежнасьці ад Францыі знаходзіцца Польшча, хоць фармальна лічыцца незалежнай дзяржавай. І дорага-ж абходзіцца польскаму народу яго дзяржаўнае існаваньне: за гэта ён прымушаны дзяржаць напагатові вялікую армію, чакаючы першага сыгналу Францыі, каб кінуцца ў бой, і—дзеля утрыманьня гэтае арміі—руйнуе сваё фінансы, свой скарб. *Эканамічная* залежнасьць існуе паміж новаутворанымі балтыцкімі дзяржавамі і СССР: уваходзячы сотні гадоў у склад агульнарасейскага гаспадарчага арганізму, яны выпаўнялі функцыі спэцыяльна *партовыя*, жывучы з транзіту тавараў з найдалейшых краін вялізарнае дзяржавы да марскіх портаў,—і цяпер, каб жыць далей гэнай сваей як-бы „спэцыяльнасьцяй“, павінны вельмі аглядацца на СССР, хаця *фармальна* ні ад каго не залежаць.

Эканамічная залежнасьць паміж паасобнымі народамі і паміж зусім незалежнымі з фармальнага боку дзяржавамі пры сучаснай сусьветнай гаспадарцы—*нямінуча*. На грунце гэтае залежнасьці і узьнімаюцца крывавыя войны, ці творацца саюзы, дагаворы. І можна сьмела сказаць, што далёка ня кожын народ, маючы сваю фармальна незалежную дзяржаву, добра на гэтым выходзіць: часта захаваньне аднае толькі відзімай незалежнасьці вымагае ад яго шмат вялікшых ахвяр, чым вымагала-бы прыналежнасьць да другое дзяржавы. Але незалежнасьць заўсёды і ўсюды зьяўляецца тым *неабходным варункам*, які адзін толькі можа забясьпечываць народам магчымасьць завязаньня з другімі народамі карысных і патрэбных „залежных“ адносінаў.

Бязспрэчна, што сучасная Эўропа йдзе да аформленьня гэткіх „залежнасьцяў“ між дзяржавамі дарогай *сыстэмы саюзаў*. Але тут мы бачым дзьве канкуруючыя між сабой сыстэмы: францускую і англійскую, дый пры існаваньні капіталістычнага ладу ня можа быць гутаркі аб прымірэньні непрымірымых супярэчнасьцяў на грунце эканамічнае канкурэнцыі паміж Францыяй і Англіяй. Прымірэньне маглі-бы зьдзейсьніць толькі работніцкія масы гэтых дзяржаваў, калі-б здалелі зламаць у сябе капіталістычны лад,— інакш кажучы, дарогай *сацыяльнае рэвалюцыі*.

Што гэта іменна так, паказвае прыклад СССР. Тут, дзякуючы *дыктатуры працоўных масаў*, у поўнай меры праведзена *каапэрацыя, супрацоўніцтва народаў* у пастаці дзяржаўнага саюзу, 'у які ўваходзіць і Беларусь. Бязспрэчна, Беларусь увайшла ў склад гэтага саюзу, якраз дзякуючы таму, што абвесьціла сябе незалежнай дзяржавай. Але варункі жыцьця незалежнае Беларусі злажыліся так, што, каб збудаваць сваю дзяржаўнасьць, яна была *прымушана* сваю незалежнасьць замяніць на залежнасьць—на падставе саюзнае ўмовы, ў першы чарод—з Расейскай і Украінскай Радавымі Рэспублікамі. Праз гэту залежнасьць *будуецца* Беларуская Сацыялістычная Радавая Рэспубліка, абмежаваная агульна-саюзным палітычным і эканамічным кірункам; праз гэту залежнасьць адбываецца *зьбіраньне* парэзаных на кускі беларускіх зямель; гэта залежнасьць, урэшце, дасьць Беларусі магутнае падтрыманьне СССР і ў яе імкненьні да вольнага выхаду ў мора. І мы з поўным пераканаьнем можам сказаць, што Беларусь, уваходзячы ў склад СССР, прымушаная да гэтага акалічнасьцямі, толькі *папярэдзіла* другія суседнія незалежныя дзяржавы, якія раней ці пазьней будуць так сама прымушаны прыступіць да каапэрацыі Радавых Рэспублік.

Прыймаючы ўсё гэта пад увагу, мы павінны пацешыць нашых пэсымістаў, якія, гледзячы на няволю беларускага народу ў Польскай дзяржаве і чуючы аб залежнасьці Усходняе Беларусі ад СССР, гатовы зрабіць вывад аб нярэальнасьці ідэі незалежнасьці Беларусі наагул. Няхай-жа пацешацца: акт 25 сакавіка 1918 году ўжо *выпаўніў сваю гістарычную ролю*. Выпаўніў, бо тое, што робіцца на Усходзе, ёсьць іменна *дзяржаўная творчасьць* беларускага народу, які да таго-ж імкнецца праз СССР *сабраць у адно ўсю сваю Бацькаўшчыну*.

Трэба толькі ў гатовую ўжо дзяржаўную форму ўдыхнуць беларускі нацыянальны зьмест, трэба ўзмацаваць і разьвіць усе творчыя сілы беларускага народу, і мы, хоць і зукоснай дарогай, мо' хутчэй, падойдзем да магчыма поўнага зьдзейсьненьня нашае незалежніцкае ідэі, чым падыйшлі-бы простай дарогай.

А патрэба *каапэрацыі народаў* перш за ўсё на *эканамічна-гаспадарчым грунце* раней ці пазьней павялічыць лічбу сябраў СССР, што йшчэ больш пашырыць межы самастойнасьці кожнае спаміж радавых рэспублік, якія ўваходзяць у гэты саюз. І мо' іменна СССР суджана стацца тым асяродкам, каля якога пачнецца крысталізацыя *агульна-эўрапэйскіх злучаных штатаў*?...

Грамадзян падпішчыкау газэты „Голас Беларуса“, якія яшчэ не надаслалі падпіскі на красавік месяц, просімо пасьпяшыцца, каб ня было перарыву у атрымліваньні газэты.

Адміністрацыя.

Беларусь і Літва.

Мы атрымалі дужа цікавыя выразкі з ковенскіх літоўскіх газэт у справе ўзаемных беларуска-літоўскіх адносінаў.

Як вядома, цяпер улада ў Літве знаходзіцца ў руках таксваных „хрысьціяных дэмакратаў“ („Хрысьціянская дэмакратыя“—польскія „хадэкі“). Пануючая партыя, ламаючы старыя добрыя адносіны паміж беларускім і літоўскім народамі, зьліквідавала існаваўшае ад пачатку дзяржаўнага існаваньня Літвы міністэрства беларускіх спраў і іншыя установы. Гэта выклікала абурэньне як крайніх правых, так і крайніх левых літоўскіх партыяў. Толькі матывы абурэньня, правых і левых палітыкаў—зусім розныя.

Выступленьне б. прэзыдэнта Літвы А. Сматоны ў № 6 газэты „Vairas“ (7 лютага 1924 г.) ў стацьці „Бяз будучыны“ апіраецца на тым паглядзе, што Заходняя Беларусь (тачней: Віленшчына і Горадзеншчына) ёсьць як быццам „уласнасьць“ Літвы. Аўтар і называе гэту частку нашае Бацькаўшчыны „Літвой“, толькі заселенай беларусамі. І з гэтага пункту гледжаньня п. Смэтона востра нападае на цяперашні літоўскі ўрад за перамену курсу ў адносінах да беларусаў —„грамадзян Літвы“.

„У працягу апошніх гадоў наш урад спадзяваўся праз год-другі быць у Вільні, і затым ня варта было ліквідаваць беларускага міністэрства, якому ў недалёкай будучыні мо' трэба было-б на месцы бараніць інтарэсы вялікае лічбы беларусаў. І тут трэба было вясьці сябе больш асьцярожна. Ня толькі ворагі Літвы, але і віленскія беларусы могуць падумаць, што Літва імі ня цікавіцца. Ці карысна для літоўскае палітыкі такое пэсымістычнае настраеньне беларусаў? Ведама, што не. Яшчэ больш нашкодзіла заява п. Гальваноўскаса (літоўскага прэм'ера. — *Рэд.*) супрацоўніку „Эха“, што „беларуская палітыка цяпер аказалася абстрактнай і бясплоднай“. Праўда, гэтае выражэньне можна разумець двояка: беларусы вядуць абстрактную і бясплодную палітыку, ці палітыка літоўскага ўраду ў беларускім пытаньні павісла ў паветры і не дала віякіх пладоў.

П. Смэтона думае, што вінаваты тут зусім не беларусы, а іменна сам літоўскі ўрад. Ліквідацыя беларускага міністэрства зьяўляецца фальшывым крокам: цяпер зусім нельга зразумець, па якой дарозе наагул маніцца йсьці літоўскі ўрад у адносінах да беларусаў.

Як наш урад, прыйшоўшы ў Вільню, разьвязаў-бы канкрэтна беларускае пытаньне, як не думае выпаўніць там свае абавязкі,—мы ня ведаем.

Далей б. прэзыдэнт паказвае Літве на прыклад Чэхаў, якія аказваюць вялікую культурную дапамогу беларускай моладзі:

У Празе адных студэнтаў беларусаў ёсьць чуць не 150 душ, і хто скажа, што беларусы, з якімі мы мелі гэтак многа супольнага ў мінуўшчыне дый так многа маем цяпер, ня бліжэй літвіном, чымся чэхаславакам? Беларусы ня толькі нашы блізкія суседзі, але і прадстаўляюць большасьць насяленьня ў акупованай Літве, ад якога мы ніколі не адрачэмся,—беларусы і нашы грамадзяне. Хоць-бы некалькі стыпэндыяў вызначыў наш урад беларусам студэнтам у Ковенскім унівэрсытэце! Але і гэтым пытаньне ня было-бы йшчэ вычарпана: гэта толькі прыклад, раўнуючы нашу палітыку з палітыкай Чэхаславакіі. Для беларусаў мы павінны мець поўную культурную і палітычную праграму, — трэба мець больш ведамасьцяў, як жывуць беларусы ў акупованай Літве, і ўсьцяж ім паказываць не на славах, а на жывым дзеле, што мы ня думаем адрачыся ні ад Вільні, ні ад Горадні.

Бо інакш жывая ніць беларуска-літоўскіх адносін, усё больш слабеючы, можа ўрэшце зусім разарвацца—якраз у той мамэнт, калі будзе найбольш патрэбна.

Так стаўляюць пытаньне аб беларуска-літоўскіх адносінах крайнія літоўскія нацыяналісты, якія ўважаюць Заходнюю Беларусь за такую-ж „уласнасьць“ Літвы, як польскае грамадзянства (за рэдкімі выключэньнямі) лічыць наш край за „ўласнасьць“ Польшчы. Інакш падыходзяць да гэтае справы літоўскія радыкалы і сацыялісты: яны ўжо адкінулі свой стары пагляд на Заходнюю Беларусь, як на „Літву з беларускім насяленьнем“, і стараюцца гаварыць з беларусамі, як роўны з роўным, сулячы нам цяпер раней так востра адкінутую ўсім літоўскім грамадзянствам *фэдэрацыю з Літвой*. Вось, што піша б. літоўскі прэм‘ер, прадстаўнік левага крыла, укрываючыся пад псэўданімам, у сваей стацьці „Беларусы і мы“ („Lietuvos Žinios“, № 23 з 27 студня 1924 г.):

Беларусы і літвіны—запраўдныя браты, бо маюць супольнага ворага і супольную гісторыю. Апрача таго іх злучае басэйн Нёмна і эканамічныя справы. Праўда, беларусы (што пад Польшчай.—*Рэд.*) маюць яшчэ аднаго брата: гэта на тэрыторыі ССРР — у асобе Беларускае Сацыялістычнае Радавае Рэспублікі, але гэтая палавіна з прычыны доўгага радавага рэжыму асталася вельмі далёкай. Істнуюць чатыры пэрспэктывы для беларускае нацыі (Зах. Беларусі.—*Рэд.*): 1) поўная дзяржаўная незалежнасьць, 2) фэдэрацыя з Літоўскай рэспублікай, 3) фэдэрацыя з Польшай і 4) фэдэрацыя з ССРР. Мы тут не гаворым аб поўнай адсутнасьці незалежнасьці, бо ў такім палажэньні беларусы знаходзяцца цяпер пад палякамі, і з яго праектуюцца чатыры выхады.

Адкінуўшы магчымасьць поўнае дзяржаўнае незалежнасьці для Зах. Беларусі, аўтар стацьці адкідае такжа і магчымасьць фэдэрацыі з Польшчай:

Каб быць у фэдэрацыі з Польшчай, Беларусі прыдзецца йшчэ доўга ждаць, бо Польшча, збудзіўшыся пасьля 140-гадовае палітычнае летаргіі, зноў распачынае сваю старую работу, значыцца, ідзе тэй дарогай, якую вызначылі езуіты ў XVI—XVII сталецьцях, і істотнымі элемэнтамі якое зьяўляюцца: імпэрыялізм (ад мора да мора), заграбаньне нацыянальных меншасьцяў і эканамічнае разруха (гэта такзванае ў жаргоне польскіх палітыкаў „нясеньне культуры на Усход“), бязладзьдзе і разам з тым самахвальства. Каб Польшча дайшла да фэдэрацыйнага ладу, каб яна зыйшла да тэрыторыяльнае аўтаноміі Беларусі, каб зраклася асадніцтва і апалячываньня Беларускіх зямель без вялікага хатняга перавароту,—у гэта трудна верыць, бо такая перамена псыхалягічна цяжка спаўняецца. Выбухнула-бы дамовая вайна. Такога роду камбінацыя для беларусаў ня зусім спадручная, тым больш, што такі ці іншы саюз з палякамі пагражае беларусам поўным паняволеньнем.

Аб фэдэрацыі з ССРР аўтар піша гэтак:

З расейскімі імпэрыялістамі беларусы жылі сталецьці, але і тут салдацкі элемэнт ураз-жа аслабляў беларускую культуру. Праўда, у гэты мамэнт Радавая Беларуская Рэспубліка (у Менску) мае вонкавыя адзнакі незалежнасьці, і беларуская культура тамака, як быццам, разьвіваецца. Ды гэта, здаецца, толькі „знаменьне часу“ і палітыкі. Гэта вялікі крок уперад. Калі Расея ўзмацуецца, беларусам прыдзецца ізноў пачаць цяжкую барацьбу з салдацкім імпэрыялізмам і аслабленьнем беларускае культуры. Гісторыя паўтараецца.

Расправіўшыся гэтак коратка з ССРР, аўтар стацьці робіць гэткі аканчальны вывад:

Усё-ж такі самая выгадная для беларусаў камбінацыя—гэта фэдэрацыя з Літвой. За гэта прамаўляе гісторыя. Цяпер, аднак, беларусам нечага зварачацца да пануючых кругоў, бо з гэтага ня будзе ніякае карысьці. Але для больш культурнае часьці літоўскага грамадзянства беларускае пытаньне павінна быць вельмі важным, асабліва ў сучасны мамэнт. Мы павінны па магчымасьці дапамагчы беларусам маральна, бо гэтым самым ужо паможам і Літве. *Ключ ад Вільні можа аказацца ў руках беларусаў*, так сама, як у 1920 годзе ён аказаўся ў руках Радавае Расеі.

Калі прыпомнім літоўскія выступленьні з 1916—1917 гадоў, калі той самы п. Смэтона ў Бэрліне ў гасьцініцы „Adlon“ заяўляў перад нямецкімі палітычнымі дзеячамі, быццам у Віленшчыне і Горадзеншчыне ніякіх беларусаў няма, а „ёсьць трохі праваслаўнага насяленьня“ („orthodoxische Bevölkerung“), калі перагледзім кніжку „сацыяліста“ Клімаса аб суседзях Літвы, дзе аўтар старую беларускую культуру называе „царкоўна-славянскай“, а беларусаў—„абрусеўшымі літвінамі“,—дык прыдзецца адзначыць вялізарны крок упярод, які літоўскае грамадзянства зрабіла за сем гадоў у сфэры палітычнага мышленьня. Трэба йшчэ толькі, каб літоўскія палітыкі зразумелі, што Заходняя Беларусь ня ёсьць нешта самастойнае, ня ёсьць „братам“ Усходняе Беларусі, а прадстаўляе часьць жыўцом адрэзанага агульнабеларускага нацыянальнага цела, ёсьць інтэгральная частка Беларусі наагул. Тады дзеля беларуска-літоўскага паразуменьня бязумоўна ня будзе ўжо ніякіх перашкод.

Што дадуць Эўропе будучыя выбары у яе Парлямэнты?

I. Чарговае значэньне.

„Благі мір—лепш, як добрая сварка“, кажа расейскае прыслоўе...

Але-ж той лад, ці мір, што створаны ў Эўропе ў выніку вялікай сусьветнай крывавай сваркі—запраўды благі, бо таксама руйнуе палітычнае, эканамічнае, маральнае здароўе народаў...—Бо ён зьяўляецца толькі прадаўжэньнем ці адменай тэй-жа сваркі,—прыняў форму скрытага, *тлеючага*, загнанага ўнутро ваеннага пажара, ці нават — *адкрытай падгатоўкі* да яго новага выбуху...

Агульна-палітычны кірунак тых зьменаў, што нарастаюць у Эўропе, пачынаючы ламаць, скаваўшы вольную раку гісторыі лёд аднабока прадыктаваных трактатаў, досыць ясны: Нямеччына і „Расея“ павінны вярнуцца на належнае ім месца ў „канцэрце эўрапэйскіх дзяржаваў“...

Але якімі *канкрэтнымі способамі і шляхамі* пойдзе гэты паварот Эўропы да сталай рэальнасьці, да трывалага, добрага ладу: ці дзяржаўнай воляй кіруючых вярхоў,—тых самых, што вызвалі вайну... — Гэта значыць шляхам новага ваеннага пажару. , — ці—мірнай навонках, але грознай для сваіх дрэнных вярхоў, воляй шырокіх працоўных масаў — у форме таго ці іншага „паразуменьня“ паміж сабой—на гэта адказаць трудна...

Ці знойдзе Эўропа столькі розуму ў сваіх кіраўнікоў, або столькі арганізаванай сілы ў народных масаў, каб *абмінуць новую вайну*, ці хаця-б рашуча спыніць панаваньне рэакцыі, пакуль што ня відаць...

II. Выбары ў Англіі.

Але вельмі многа памогуць высьветліць гэтае пытаньне вынікі таго пэрыяда агульных выбараў у парлямэнты, які ўжо пачала Англія, у які пачарзе ўступіць гэтай вясной рэшта вялікіх дзяржаваў Эўропы—Італія, Нямеччына, Францыя.

Адбыўшыяся ўжо выбары ў Англіі зусім ясна акрэсьлілі значэньне і межы сілаў і ўплываў працоўных масаў на парлямэнцкае вырашэньне агульна-эўрапэйскіх справаў: урадуючая на падставе меншасьці ў Парлямэнце Партыя Працы ня можа разьвіць усей тэй энэргіі, якой вымагае вялікая задача аздараўленьня Эўропы, што быццам паставіў сабе Мак-Дональд...

Урад апошняга прымушаны дзеля таго вясьці *палітыку падгатоўкі і вычаканьня* адпаведнай хвілі, здаваляючыся пакуль што *кампрамісамі*—як у справах унутрана-сацыяльных, таксама і вонкава-палітычных...

Але якую сілу мае нават такі напалову зьвязаны народна-працоўны ўрад, відаць ясна з таго вялікага ўплыву, які аказалі на агульную палітыку Эўропы яго першыя, вельмі асьцярожныя крокі... У кожным разе вышэйпаказанае чарговае заданьне Мак-Дональдам рашуча скранута з мёртвага пункту.

III. Умацаваньне рэакцыі ў Італіі.

Чаго-ж можна чакаць ад новых выбараў у іншых вялікіх дзяржавах, якія задаюць тон у сучаснай Эўропе?

У Італіі выбары пройдуць пад зусім адкрытую, нячувана цынічную дыктоўку фашыстаў. Бо ўрад Мусоліні сфабрыкаваў такі выбарны закон, што з гары забясьпечывае *ўрадовай партыі больш, як дзьве трэці*, ўсіх мандатаў!..

У выніку выбараў на колькі гадоў усталіцца дыктатура крайніх рэакцыйных, буржуазных вярхоў.—Народ будзе стэрорызаваны, арганізаваная работніцкая опозыцыя будзе загнана ў падпольле...

А чым зьяўляюцца фашысты ў сэнсе выбару способаў разьвязаньня вонкава-палітычных спраў: *вайной ці мірам*,—мы добра ведаем з прыкладу грэка-італьянскага канфлікту...—Трэба сьцьвярдзіць, што фашыстаўская Італія—найбольш выбуховы матар‘ял у Эўропе...

IV. Ці дойдзе да ўлады опозыцыйны блёк у Францыі.

У-ва Францыі новыя выбары зьменяць парлямэнт, які ств. рыўся ў 1919 г.—пад крывава-сьвежым уражаньнем вайны, упаеньня перамогай і страхам перад камуністычнай рэвалюцыяй у Расеі...

Але пяці-гадовае ўрадаваньне „нацыянальнага блёку“ дало добры досьлед народным масам. — У выніку разьбіцьця нямецкага мілітарызму яны атрымалі страшэнна павялічаныя цяжары свайго ўласнага — францускага, атрымалі зруйнаваную валюту, павялічэньне налогаў, агульнае недаверые да сваей дзяржавы і—не атрымалі ніякай гарантыі проці нямецкага рэваншу.

Настрої і сіла францускай опозыцыі растуць. — Што магла-б зрабіць яна, дайшоўшы да ўлады, аб гэтым сьведчаць рашучыя заявы яе правадыроў—Бріана і Кайо, якія кажуць, што для хутчэйшага выхаду Эўропы з Вэрсальскага тупіку Францыя павінна дамагацца ад дзяржаў *загарантаваньня толькі заходняй граніцы Нямеччыны, пакінуўшы апошняй зусім вольную руку на яе ўсходзе*... Але-ж якраз на гэтым становішчы моцна стаіць даўно амаль ня ўся ангельская апінія... Гэта, як толькі што падаў карэспандэнт „Kur. Warsz.“, зьяўляецца і аснаўным пунктам праграмы Мак Дональда, які пакуль што павінен *пачакаць выніку* выбараў у-ва Францыі...

Што значыць гэтая—са згоды Францыі — „вольная рука Нямеччыны на ўсходзе“, як для нашай часткі Эўропы, так і наагул для выхаду з Вэрсальскага тупіку,—для дасяжэньня Эўропай бліжэйшай гістарычнай мэты—павароту выключаных цяпер з яе жыцьця двох вялікіх дзяржаваў і адбудаваньня гэтым адзіным шляхам яе палітычнай і эканамічнай раўнавагі,—ясна кожнаму. Можна нават, з пэўным оптымізмам, дапусьціць, што гэты паварот на належнае ім месца Нямеччыны і „Расеі“—у выніку такога паразуменьня сучаснай Англіі і будучай (?) Францыі—можа адбыцца *без праліцьця адзінай кроплі крыві*... — Бо хто-ж дапраўды з *перабраўшых чужое* малых „mocarstw“ адважыўся-б ваяваць, страціўшы апору ў ва Францыі?!

Тады толькі агульна-эўрапэйская канфэрэнцыя магла-б прымаць зусім рэальныя рашэньні, ствараць трывалыя палітычныя факты, не гвалцючы пры гэтым зусім законных правоў і інтарэсаў новастворыных незалежных дзяржаваў...

Што гэта магчыма *бяз імкненьня да гвалту з боку гэтых дзьвюх пагвалчаных цяпер дзяржаваў*, аб гэтым кажа цяжкі і глыбокі досьлед нямецкага народу і ўся *сучасная палітыка Радавых Рэспублік*...

Але-ж якраз для таго, *каб гэтага ўсяго ня было*, сучасны францускі ўрад зрабіў усё для яго магчымае:—зрабіў усё, каб *не дапусьціць перамогі на выбарах опозыцыі*...

Той выбарны закон, які сыстэмай „падарункаў“ вялікшым партыям *дадатковых мандатаў*, ужо ў гэтым парлямэнце зрабіў тое, што для выбару аднаго дэпутата-нарадоўца патрэбна было ня больш 8776 галасоў, а вось для выбару пасла-сацыяліста—ня менш як 25.000 выбаршчыкаў!!, гэты закон п. Пуанкарэ ўдалося яшчэ шмат пагоршыць...

І вось гэткая несправядлівасьць, зразумела, вельмі *абвастрыць* выбарную кампанію і наагул сацыяльны мір у краі, раскалываючы ўвесь народ на дзьве няпрымірыма варожыя паловы... Што рашучай перамогі францускім эндэкам новыя выбары не дадуць, гэта можа лічыцца пэўным... Але яны могуць стварыць такі парлямэнт, як... Польскі Сойм,—зложаны з дзьвюх роўных, сьмяротна-варожых паловаў. А кожнаму з нас зразумела, на прыкладзе Польшчы, што гэтай унутранай схваткай адразу зьвязываецца ўся вонкавая энэргія, уся міжнародная сіла і вага дзяржавы....

А калі гэткая дзяржава да таго йшчэ валадае, як Францыя, вялікай і моцнай арміяй, дык зразумела, якую небясьпеку тоіць у сабе той стан, у які прывядзе Францыю, а можа і ўсю Эўропу п. Пуанкарэ перад сваей „сьмерцю“...

М.

Пагрозы Літве і Латвіі.

Адначасна з тым, як эндэцкія пасла нападаюць на беларускага пасла Тарашкевіча за тое, што ён з соймавае трыбуны выступаў проці польскіх імпэрыялістычных плянаў у адносінах да суседніх дзяржаў—Літвы і Латвіі, віленская бязумоўна *польская* газэта надрукавала перадавіцу бязумоўнага *паляка*, Уладыслава Студніцкага, у якой апошні зусім шчыра і адкрыта гаворыць аб тым, да чаго польскі імпэрыялізм рыхтуецца цішком.

„Лібава, Клайпэда і Рыга“—піша п. Студніцкі—„маюць для нас (—для Польшчы) першараднае значэньне. Лібава — гэта порт Вільні і ўсяго ўсходняга і паўдзённа-усходняга абшару нашае дзяржавы. Клайпэда ёсьць порт пры усьці Нёмна, які цячэ на ў некалькі разоў большым працягу праз тэрыторыю Польшчы, чым Літвы. Дзьвіна мае для нас значэньне, як вадзяная дарога ў рыжскі округ і як артэрыя нашых паўночных паветаў.

„Мы ня маем магчымасьці карыстацца Клайпэдай і Лібавай з прычыны перашкод з боку Літвы. *Перашкоды гэтыя Польшча павінна ўхіліць, хаця-бы аружнай сілай.* Латвія зацікаўлена ў разьвіцьці Лібавы і дзеля гэтага не павінна перашкаджаць нашай акцыі ў Літве дзеля карыстаньня з гэтага порту. Што датычыцца доступу да Дзьвіны, дык *зварот нам* (Польшчы) *6 валасьцей на левым беразі Дзьвіны*, геаграфічна і этнаграфічна польскіх, знаходзіць адплату для Латвіі ў карысьцях, якія меціміце з транзыту Польшчы, з таньней дастаўванага сьлёнскага вугальля“.

„Калі Польшча здабудзе транзыт праз Літву, Латвія—з прычыны канкурэнцыі паміж Клайпэдай і Лібавай—прызнае нам у Лібаве ўсё тое, што мы здабудзем у Клайпэдзе. *Для нас неабходна патрэбна аўтаномная часьць порту ў Лібаве. Мы мусім мець забясьпечаны падвоз аружжа і амуніцыі ў Лібаву*—як у ваенны, так і ў мірны час. Даючы нам канцэсіі ў Лібаве, Латвія вытварыць пэўнейшыя падставы дзеля недапушчэньня туды намі Расеі“.

Мы падчыркнулі тутака галоўныя пункты польскіх імпэрыялістычных плянаў, расшыфраваныя п. Студніцкім, якога хіба польскі Сойм і польскі ўрад ня можа лічыць за „ўнутранага ворага“ Польшчы. Паводле вывадаў п. Студніцкага, выходзе, што соймавая рэзалюцыя аб доступе да Балтыцкага мора, проці якое галасаваў Беларускі Пасольскі Клюб, выглядае гэтак: вайна з Літвой, „зварот“ Польшчы часьці тэрыторыі над Дзьвіной Латвіяй, аддача тэй жа Латвіяй лібаўскага порту дзеля ўжытку Польшчы і ўстройства тамака польскае ваеннае базы—супраць Расеі.

Пасол Тарашкевіч гаварыў аб гэтых плянах шмат больш „далікатна“. Але ў Польшчы, дзе „пануе роўнасьць для ўсіх нацыянальнасьцяў“, беларус ня мае права гаварыць таго, што гавораць самі палякі! Слова праўды ў вустах беларускага пасла стаецца „процідзяржаўным выступленьнем“....

Навакола пашырэньня Радавае Беларусі.

Магілеушчына аб далучэньні да Б. С. С. Р.

Рэзалюцыя Магілёускай партыйнай арганізацыі.

Магілёуская партыйная арганізацыя даўно была моцна зацікаўлена пытаньнем аб далучэньні Магілёўскага павету да Беларусі.

Цяпер здаволеная рэальным ажыцьцяўленьнем далучэньня партыйная арганізацыя лічыць гэты акт доказам правільнае палітыкі партыі.

У зьвязку з гэтымі бліжэйшымі практычнымі заданьнямі сход лічыць:

1) Зрастаньне партыйных арганізацыяў усіх раёнаў Беларусі дзеля бязбольнага і плянавага пераходу да новых абставінаў працы.

2) Захаваньне і нават падвышэньне тэмпу працы, ні ў якім выпадку не дапускаючы ніякіх перабояў.

3) Вывучэньне нацыянальнай палітыкі партыі, і замацаваньне зьвязку з сялянствам.

З асабліваю ўвагаю заслухаўшы даклад аб пашырэньні Беларусі, шырокая рабочая канфэрэнцыя горача вітае гэты справядлівы акт.

Братэрскае супрацоўнічаньне рабочых і сялян усіх нацыяў ёсьць парукаю канчатковай перамогі рэвалюцыі. Значным крокам на гэтым шляху зьяўляецца далучэньне да Беларусі Магілёўшчыны, арганічна зьвязанай з ёю нацыянальнымі, натуральна-гістарычнымі і эканамічнымі асаблівасьцямі.

Рабочая канфэрэнцыя верыць, што Беларускі ўрад ня будзе камандаваць нова далучанай да Беларусі тэрыторыяй, але ўважліва і чула прыслухоўвацца да патрэбаў рабочага і селяніна Магілёўшчыны.

Канфэрэнцыя ведае, што Беларусь небагата, разбурана вайною і голадам і, бяручы гэта пад увагу, заяўляе: рабочы Магілёва ўсімі сіламі дапаможа Беларускай рэспубліцы расьцьвісьці і замацавацца.

Голас аршанскіх рабочых.

Праслухаўшы даклады Жылуновіча і Гэтнэра аб гісторыі разьвіцьця беларускага пытаньня і значэньні пашырэньня Беларусі і аб задачах, якія стаяць перад Беларусьсю, Аршанскае агульна-гарадзкое сабраньне членаў і кандыдатаў Р.К.П. разам з членамі прафсаюзаў вітае пастанову II-га Агульнасаюзнага Зьезду Саветаў, якою пашыраецца Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка і пашыраюцца яе граніцы на ўсе мяйсцовасьці Р.С.Ф.С.Р., у якіх перамагае беларускае насяленьне. Сабраньне лічыць, што гэтае пашырэньне будзе мець вагромністае значэньне ў справе разьвіцьця беларускага працоўнага народу і яго культурнага росквіту, уздыму палітычнай і эканамічнай моцы і значэньня беларускай Рэспублікі. Сабраньне знаходзіць, што ў бягучы час перад усёй Беларускай арганізацыяй, як і перад усімі сьвядомымі арганізаванымі працаўнікамі, стаіць вельмі адпаведная праца ў справе непарушна правясьці пашырэньне Беларусі, устанавіць яе новы адміністрацыйны падзел, зрасьціць і прыстасаваць да новых умоў партыйны, савецкі, прафэсыянальны і гаспадарчы апарат.

Сабраньне выказвае гатоўнасьць прылажыць усе патугі дзеля ажыцьцяўленьня ўсіх перадстаячых заданьняў і выказвае ўверанасьць, што працоўныя гушчы Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі справяцца з усімі задачамі і што, дзякуючы пашырэньню, Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка пойдзе хуткім крокам уперад па шляху яе культурнага і эканамічнага разьвіцьця і пакажа ўсяму сьвету розьніцу ў вырашэньні нацыянальнага пытаньня працаўнікамі С.С.С.Р. і буржуйным сьветам.

Няхай жыве пашыраная Беларусь!

Агляд Усходня-Беларускага друку.

Гістарычныя дні.

„Сягоньня ваш павет фармальна пераходзіць да Беларусі!“

Гэтымі словамі, сказанымі Адамовічам на пасяджэньні прэзыдыуму Пав. Вык. Камітэту, пачынаецца перадавіца ў Магілёўскай газэце „Соха і молот“ (№ 42).

„Мы сталі часткаю маладой, але хаваючай у сабе вялікія магчымасьці гаспадарчага і культурнага разьвіцьця Беларускай Савецкай Рэспублікі“.

Адзначыўшы тыя ўмовы, у якіх павінна адбыцца зрастаньне апаратаў, аўтар перадавіцы кажа:

„Далучэньне да Беларусі нікольки не мяняе становішча гаспадарчых органаў і прадпрыёмстваў, якія дагэтуль мелі свой цэнтр у Гомелі.

Далей перадавіцца пераходзе да пытаньняў эканамічнага характару, зьвязаных з пераходам Магілёўшчыны да БССР. Перадавіца заканчываецца прызывам да дружнай, упартай працы.

„Гэтыя дні ўвойдуць у гісторыю нашага савецкага будаўніцтва, як паказацелі справядлівай нацыянальнай палітыкі. Гэта—гістарычныя дні. І яны ўскладаюць на нас яшчэ большую адказнасьць і абавязак упарта і прадуктыўна працаваць на карысьць маладой Беларусі“.

Гомель прашчаецца з Магілевам.

У гутарцы з супрацоўнікам газэты „Соха и Молот“ старшыня Гомельскага губ. вык. камітэту, Нэйбах сказаў:

„Сягоньня мы перадаём сельска-гаспадарчую частку нашай губэрні Савецкай Беларусі. Гомельскі Губ. Зьезд Саветаў і губ. вык. камітэт імкнуліся да таго, каб адыходзячыя часткі перайшлі разам з прамысловым раёнам да БССР, але цэнтр пастанавіў зрабіць прамысловы раён самастойнаю губэрняй.

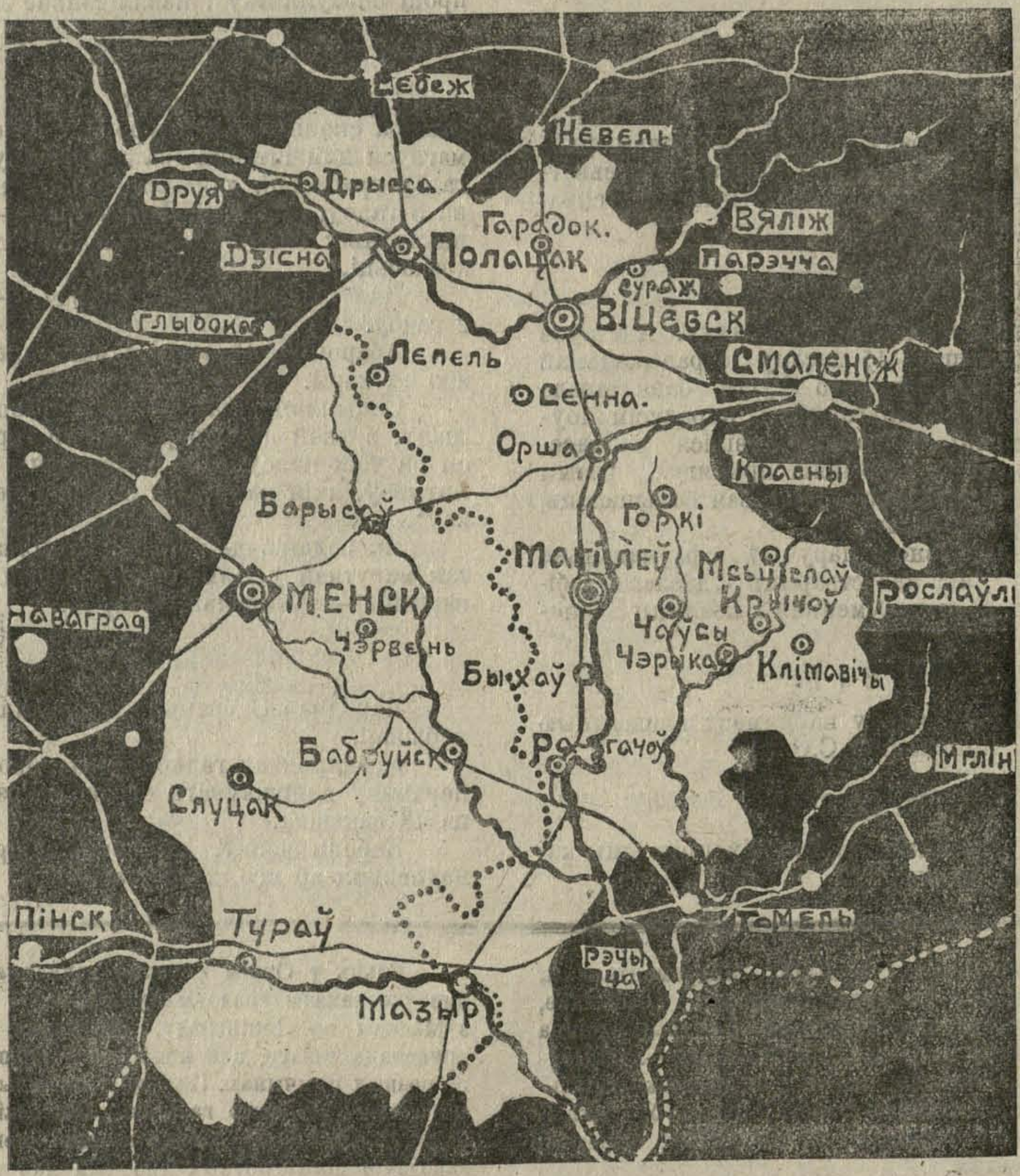
Цяпер у зьвязку з адыходам Магілёўскага павету ад Гомельшчыны вынікае цэлы шэраг пытаньняў адносна падзелу маемасьці Гомельскай губэрні. Мы спадзяёмся, што ўсе гэтыя пытаньні будуць вырашаны здавальняюча.

У зьвязку з тым, што Магілёў у хуткім часе павінен стаць акружным цэнтрам і прымаючы пад увагу тое, што Беларусь мае больш матар'яльных сродкаў, як наша губэрня (параўнаем, напрыклад, стаўкі заработнай платы), я перакананы, што Магілёўскі павет ня толькі аправіцца, але здолее нармальна разьвівацца, ідучы наперад па шляху матар'яльнага і культурнага росквіту.

Лекцыя З. Жылуновіча ў Аршанскім рабфаку.

У нядзелю, 17 лютага гр. З. Жылуновічам была прачытана для студэнтаў Аршанскага рабфаку і вучняў Аршанскага пэдтэхнікуму лекцыя. Лекцыя была зложана з двух рознастайных частак, з якіх першая была на тэму: „Савецкая ўлада і нацыянальнае пытаньне“, другая частка—„Гістарычны нарыс разьвіцьця беларускай літэратуры“. Лекцыя сабрала пероўнюткую залю моладзі, чалавек да шасьцісот, якая з захапленьнем праслухала першую, літэральна засыпаўшы дакладчыка запіскамі. Закранутая тэма, відаць было, зьявілася навінкаю і нямерна зацікавіла моладзь. Апошняя не хацела рабіць перарыву, просячы чытаць і другую частку. Аднак быў зроблен перарыў на дзесяць хвілін, пасьля якога пачалася другая частка. Да навіны тэмы прыбавілася навіна беларускае мовы, якое да гэтага часу ў Оршы ніхто ня чуў на публічных выступленьнях. Моладзь з вялікай цікавасьцю праслухала і другую частку, таксама закідаўшы лектара пытаньнямі, просьбамі часьцей наяжджаць і бурнымі воплескамі.

Да пашырэньня 45.969 кв. вёрст і 1.536.944 чалавек.

Пасьля пашырэньня 99.220 кв. вёрст і 3.859.000 чалавек.

Карта пашыранай Радавай Беларусі.

Беларускі рух у Магілёушчыне.

Куды не сунешся, усюды чуеш гутаркі аб Беларусі. Нават і сяляне пры ўсялякім выпадку пытаюцца аб далучэньні да Беларусі. Спрэчкі аб Беларусі ня спыняюцца, і гэта сьведчыць аб тым, што гэтае пытаньне сваечасовае і жыцьцёвае.

Ня гледзячы на ўсё гэта, адміністрацыя нікольки не ўзварушылася, як быццам нічога і ня здарылася вялікага, значнага. Яна толькі падцьвярджае факт далучэньня, ня тлумачачы прычын яго. Яскравым прыкладам гэтай халоднасьці зьяўляецца ўжо тое, што хоць паветы далучаны прынцыпова яшчэ два месяцы таму назад—але і дагэтуль нават у сямёхгодках не выкладаецца беларуская мова і ня рыхтуюцца да яе выкладаньня. Чакаюць указкі.

Адносна Краснапольля нам вядома больш. Тут ёсьць сур'ёзная праца па пашырэньню беларускай культуры. Істнуюць два гурткі: адзін—вучнёўскі з 60 чал., другі—настаўніцкі з 14 чал. Дагэтуль паставілі 4 спэктаклі на белар. мове.

Вучнёўскі гурток працуе добра — вучыцца пісаць, чытаць, пець і прыймае ўдзел у спэктаклях. Трэба падкрэсьліць яшчэ і тое, што ў Краснапольскай воласьці ў сучасны момант тры настаўнікі навукова працуюць над беларускай мовай. Яны маюць беларускі слоўнік Насовіча, творы Карскага, падручнікі, часопісі і прыгожую літэратуру.

А адзін з іх ад самай восені працаваў над пісаньнем п'есы на белар. мове. Цяпер яна закончана і праз месяц будзе ў Краснапольлі пастаўлена. П'еса названа—„Як згінула апраметная“—ў 5 актах з 30 дзеячымі асобамі. Надоечы ўсё Краснапольскае настаўніцтва на прыватным сходзе слухала гэту п'есу. Ня будучы крытыкам, усётакі адразу зразумееш, што гэта п'еса ёсьць твор рэвалюцыйнай сымболікі і сваей мэтай мае намаляваць у сымбалічных формах гібель і адраджэньне Беларусі. Па зьместу, штылю і чыста магілёўскай народнай мове п'еса вельмі цікавая.

Цяпер тут гавораць яшчэ аб раёнаваньні Беларусі і шмат гутарак аб праекце раёнаваньня, па якому Беларусь дзеліцца на кантоны. Гэта прызнаюць правідловым лічучы дарэмным істнаваньне губэрскіх цэнтраў.

А. Мрый.

З жыцьця беларускай моладзі.

Менскі пэдагагічны тэхнікум.

Вечар-сход, ахвяраваны пашырэньню Беларусі.

Адбыўся ўрачысты сход слухачоў Б.П.Т. разам з прадстаўнікамі „Маладняка“.

Маракоўскі зрабіў даклад аб пашырэньні Беларусі, у якім адзначыў важнасьць для нас гэтага пашырэньня і ў зьвязку з гэтым ролю Б.П.Т., як рассадніка беларускай культуры ў далучанай частцы Беларусі. Дакладчык зазначыў, што ініцыятарам гэтай справы былі Багуцкі і Чарвякоў.

Аднагалосна прынятая рэзалюцыя гаворыць:

Заслухаўшы даклады аб пашырэньні Беларусі, агульны сход слухачаў Б.П.Тэхнікуму вітае гэты крок Савецкай улады, які дасьць магчымасьць беларускаму народу паглыбіць карані свае культуры, які дасьць магчымасьць поўнаму росквіту нашай гаспадаркі. Слухачы вітаюць тых барацьбітаў, якія палажылі свае сілы на гэту справу.

Слухачы Белпэдтэхнікуму, каб адзначыць слаўную працу ініцыятараў пашырэньня, ухваляюць прасіць Наркомасьветы назваць Б.П.Т. так: **„Беларускі Пэдагагічны Тэхнікум імя Багуцкага“.**

Вечар закончыўся дэманстраваньнем відаў вёскі праз валшэбны фанар. Вельмі добра паказалі: партрэт Я. Коласа і Я. Купалы, бедную вясковую хату і палац быўшых паноў і тых, хто ў гэтых палацах цяпер гаспадарыць.

М. Кузьма.

Катаваньне арыштаваных.

Інтэрпэляцыя

паслоў Беларускага Клюбу да Міністра Справядлівасьці і Міністра Унутраных Спраў у справе бясправўных арыштаў у Дзісьненскім павеце і зьдзекаў паліцыі над арыштаванымі.

Пасьля правядзеньня выбараў у Сойм і Сэнат мясцовыя ўлады ў Дзісенскім пав. Віленскай зямлі распачалі ў шырокім маштабе прасьледаваньне беларускага насяленьня і найлепшых яго сыноў за галасаваньне на сьпісак № 16, кандыдатаў нацыянальных меншасьцяў. З гэтай мэтай мяйсцовай паліцыяй і адміністрацыяй распачаты былі масавыя арышты беларусаў пад закідам розных палітычных і крымінальных праступленьняў. Ня маючы ніякіх рэчовых доказаў для ўдаваднення гэтых нібыто праступленьняў, палітычная паліцыя (5 f.) прыняла сыстэму біцьця, катаваньня і зьдзекаў над арыштаванымі, змушаючы іх, гэткім чынам, прызнацца да выдуманай віны. Як довад вышэйшага цьверджаньня, ніжэй прыводзім вынятку з пісьма, пісанага З. Міхасевічам, адным з тых, на якіх практыкаваліся катаваньні, мукі і гвалты:

„Каб пазбавіцца сьведкі проціў правакацыі, распачалі проціў мяне справу. Арыштавалі мяне, а таксама арыштавалі няпісьменных: матку, швагра, дзядзьку і 10-цігадовага брата, абвінавачваючы ў дзяржаўнай здрадзе асобаў ня маючых ніякага паняцьця аб палітыцы. Дапрашваючы сярэднявекавым спосабам швагра Антося Парадшо і мяне, прымушалі яго падцьвердзіць усе абвінавачаньні, якія былі сфабрыкаваны проціў мяне, а мяне змусілі падпісаць пратакол ужо напісаны раней. Мучылі гэткім спосабам: ушчэмлівалі рукі ў дзьверы, а ногі вязалі і білі па кумпяхох, зьнімалі боты, білі і палілі пяты, паміж пальцаў укладалі шасьцікантовыя алаўкі і сьціскалі рукі, запальвалі паперу і клалі пад пахі, білі ў зубы, пад ложачку і галавой аб сьцяну, вымалі палавыя органы, адцягвалі і білі лінейкай, пасьля чаго катаваны траціў прытомнасьць. Так было са мною; калі я страціў прытомнасьць, дык мяне аблівалі вадою і ў напалову сьвядомым стане, водзячы маей рукою падпісвалі пратакол. Рабілі гэтае агенты: Беляцкі, Улінскі і Гофрон. Біцьцём у зубы і галавой аб сьцену займаўся камэндант Дзісьненскай Павятовай паліцыіі Ліхадзееўскі. Пасьля такіх мучэньняў трымалі колькі дзён пад арыштам, ня пушчаючы да доктара, ня прымаючы ніякіх скаргаў. Калі раны і знакі ад катаваньняў загаіліся, швагра пусьцілі да дому, прыказваючы, каб нідзе ня лазіў з скаргамі, а мяне пратрымалі колькі дзён пад арыштам, пасьля пераслалі да сьледаваццеля, дзе мяне звольнілі. Агенты, незадаволеныя з пастановы сьледавацеля, прыкрываючыся сфабрыкаваным загадам пракурора, арыштавалі мяне другі раз і, помсьцячыся, зьбілі мяне ў арыщце, не пасылаючы нікуды. Калі-ж зноў, з прычыны адсутнасьці віны, я быў звольнены, дык раззлаваньня агенты 5 f. напусьцілі на мяне паўвар'ята цесьця Андрэя Левікава і пры помачы даносаў, сфабрыкаваных праз тых-жа Манкевіча і Улінскага, каб пазбавіцца шкоднага сьведкі іх праступленьняў—подкупу ўрадоўцаў з Староства і Дэлегатуры Ўраду, усялякімі спосабамі стараліся высяліць мяне ў Расею".

Дзеля вышэйшага ніжэйпадпісаныя пытаюцца П.П. Міністраў:

1) Ці ведама ім аб вышэйшых годных кары чынах?

2) Ці маюць замер правясьці сьціслае сьледства, каб выясьніць лік асобаў, няпраўна арыштаваных у Дзісьненскім павеце і лік асобаў, над якімі дапушчаны праступныя мучэньні, а также самых спосабаў мучэньня і катаваньня.

3) Ці маюць замер пацягнуць да судовай адказнасьці вінаватых у праступленьнях?

Варшава, 18 сакавіка 1924 г.

Міхась Колас.

У Чэрвені (Ігумені) памёр малады беларускі бэлетрыст Міхась Колас. У часе вайны ён быў салдатам і папаў у палон у Нямеччыну. Вось што ён пісаў аб сабе ў газэту „С. Б.": „Аб істнаваньні беларускай газэты і друку я ўжо ведаў у Нямеччыне, дзе быў інтэрнаваны. Яшчэ раней я пазнаёміўся з беларускім рухам, спачуваў яму і загэтым, зразумела, вярнуўшыся з арміі, захапіўся жаданьнем дапамагчы па меры сіл сваіх новай беларускай культуры"...

На літэратурную арэну М. Колас выступіў нядаўна, ня больш двух гадоў таму назад. У газэце „С. Б." былі надрукаваны яго апавяданьні. Спачатку нясьмелая проба пяра; з часам апавяданьні М. Коласа набываюць характар мастацкіх твораў. Але ня суджана было яму папрацаваць, разгарнуць сілы. Сьмерць вырвала з нашых радоў маладога байца беларускае культуры.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

Міністар унутраных спраў, п. Солтан падаўся ў адстаўку, а на яго месца назначаны пракурор Варшаўскага Акружнога суду, п. Гюбнэр.

У канцы месяца да Польшчы прыяжджае шэф „апэрацыйнага аддзелу" румынскага генаральнага штабу...—Ці-ж гэта—ўжо „ластаўкі" пачалі „рабіць вясну"?!.

У Варшаве адбыўся вялікі „мітынг" у прысутнасьці Прэзыдэнта, міністраў, сябраў абедзьвюх палатаў—у справе стварэньня паветранай абароны Польшчы...

У Катавіцах (Верхняя Сілезія) распачаўся вялікі працэс 52 камуністаў, якія абвінавачываюцца ў падгатоўцы аружнага паўстаньня і здрадзе стану.

Польска-нарвэжская эканамічная вайна.

З прычыны таго, што Польшча налажыла высокае мыта *на* селядцы, што прывозяцца з Нарвэгіі, нарвэжскі ўрад забараніў пускаць у Нарвэгію польскае жыта, адчыніўшы свабодны ўвоз жыта з С.С.Р.Р.

ЭСТОНІЯ.

Новы прэм'ер Акель сфармаваў габінэт, які зьяўляецца адбіцьцем цэнтра-левай коаліцыі ў краі. Як да новага ўраду адносуцца абодвы флягі—сялянскі саюз і сацыялісты, яшчэ ня высьветлілася. Урадовая коаліцыя дагаварываецца ў справе супольнай праграмы.

ЮГАСЛАВІЯ.

Габінэт Пашыча падаў у адстаўку. Адстаўка выклікана тым, што 15 паслоў з радыкальнай групы Радіча, якая да таго зусім байкатавала Скупштіну (Сойм), дамагаючыся перадусім поўнай самастойнасьці Славакіі, зьявіліся на паседжаньне Скупштіны і прынялі прысягу... Гэтым адразу перастала істнаваць урадовая большасьць, на якую апіраўся Пашыч.

Але кароль ізноў даручыў сфармаваньне ўраду Пашычу, які мае стварыць „дзелавы габінэт", на падставе паразуменьня і коаліцыі з опозыцыяй.

ДАНІЯ.

Дацкі ўрад уносіць у парлямэнт прапазыцыю аб юрыдычным прызнаньні С.С.Р.Р.

ТУРЦЫЯ.

Ангорскі парлямэнт пастанавіў прызнаць кабетам выбарныя правы.

НЯМЕЧЧЫНА.

Нямецкі Рэйхстаг, які не згадзіўся на далейшы працяг вынятковых паўнамоцтваў для ўраду, распушчаны прэзыдэнтам. Новыя выбары назначаны на 4 траўня.

У Бэрліне паміж работнікамі і фашыстамі на грунце выбарнай агітацыі, адбылося колькі крывавых бояк.

Выбарная адозва нямецкіх нацыяналістаў

Аб'яднаўшыяся ў магутны блёк нямецкія нацыяналісты выпусьцілі выбарную адозву, у якой ставяць для сваей дзеяльнасьці ў будучым Рэйхстагу гэткую праграму: скасаваньне Вэрсальскага Трактату, энэргічная акцыя па ваенным узгадаваньні моладзі, узварот дарэвалюцыйных правоў і прывілегіяў афіцэрам, забесьпячэньне дабрабыту дробнамяшчанства, скасаваньне жорсткіх мераў проці спэкулянтаў і павялічэньне дня працы...

Працэс Людэндорфа і Гітлера.

Судовае сьледства ў справе Людэндорфа і Гітлера скончана. Пракурор у сваей прамове дамагаўся для Гітлера—за дзяржаўную здраду — 8 гадоў крэпасьці; для бліжэйшых памоцнікаў яго па 6 гадоў; для ген. Людэндорфа—„за помач пры выкананьні гэтага праступленьня здрады"—2 гады крэпасьці.

Для шасьці інш. абвінавач. — ад 14 мес. да 2 гадоў.

Абарочца Гітлера дамагаецца звальненьня яго ад кары.

Сацыялістычная прэса абураецца на тую пашану, з якой пракурор у сваей прамове адносіўся да ўсіх падсудных, даводзячы шляхэтнасьць матываў, якія папхнулі іх да „неразумных крокаў"...

Як ведама, для прэсы нацыяналістычнай, гэтак магутнай у Нямеччыне, Людэндорф і яго таварышы—нацыянальныя гэроі...

ГРЭЦЫЯ.

Народнае Сабраньне абвесьціла Грэцыю рэспублікай.

Усенароднае галасаваньне, якое зацьверцзіць перамену дзяржаўнага строю ў Грэцыі, адбудзецца 13 сакавіка.

Кароль заявіў, што ён „ня прызнае" пастанаўленьня аб яго дэтронізацыі.

Як жыве Усходняя Беларусь.

Гор. Орша.

Горад Орша ляжыць на адгоне каля трох вярстоў ад станцыі Орша. Горад раскінуты ў нізкім мейсцы, у даліне ракі Дняпра, да дзіву, у беспарадку, бясплянова. Як быццам ён рос выпадкова, бяз усякага зацікаўленьня прымеркаваць дом да дому, вуліцу да вуліцы. Хто, як умеў, той так ставіў свой будынак. За гэтым і вуліцы выходзілі крывыя, ці занадта доўгія, ці зусім кароткія, з вялікімі лапінамі прагалу. Цягнучыся ўшыркі, у многіх мяйсцох Орша сьціскаецца да аднэй вуліцы, як-бы перавязаная вяроўкаю, пасьля ізноў пашыраецца. З лагчын большаю часткаю маленькія, старыя, паўразбураныя хаткі пляшчацца на нявысокія ўзгоркі, пасьля ізноў спускаюцца ўніз. Толькі і ёсьць дзьве-тры вуліцы людзкіх, з некалькімі цэглянымі двухпаверхнымі будынкамі. На многіх вуліцах усе лепшыя будынкі заняты пад урадовыя і культурна-асьветныя ўстановы. У Оршы маецца шмат культурна-асьветных устаноў, клюбаў, школ, чытальняў. Ёсьць таксама летні і зімні тэатры, у якіх граюць наездныя трупы. Аршанцы любяць тэатр, любяць і балы-маскарады, гладыатарскія прадстаўленьні і інш. На платох шмат красуецца плякатаў, якія абвяшчаюць аб гэткага роду ўвесяленьнях.

Але на гэткія ўвесяленьні ідзе публіка мяшчанская; партыйная публіка і рабочыя аддаюць увагу сваім установам—клюбам і чытальням. Партыйна-камсамольскі клюб прыцягае вялікую лічбу рабочых. Кожын дзень сярэднім у клюбе бывае да двухсот чалавек. Фактычна—гэта культурны цэнтр.

Пад клюб адведзен адзін з лепшых будынкаў, быўшы гарадзкое ўправы. Будынак падрамантаваны, пабелены з надворку блакітнаю хварбаю і выглядае, як лялечка, чысьценькім, нарадным. Унутры маецца шмат памяшканьня, а ў верхнім паверху—лекцыённая заля на 200 чалавек, пакой для спачынку з пальмавымі вазонамі, шахматны пакой і буфэт. У лекцыённай залі часта адбываюцца лекцыі, сходы, савецкія вясельлі, акцябрыны.

Пры клюбе маецца некалькі гурткоў. Апроч гэтага клюбу, маецца клюб спартыўны. Апошні зьмяшчаецца ў будынку быўш. езуіцкага манастыру. Ёсьць таксама добра абсталяваны „Дом Селяніна" і публічная бібліатэка.

З навуковых устаноў трэба адмеціць аршанскі рабфак і пэдтэхнікум. Рабфак налічвае студэнтаў да трохсот чалавек—пэдтэхнікум сто з лішкам. Рабфак, як хваляцца аршанцы, лічыцца адным з лепшых рабфакаў. Ён істнуе адзін, ня прыкрэплены да ніякага ўнівэрсытэту. Да гэтага часу ўжо меў два выпускі—першы да 20 чалавек, другі—да 80 чалавек. Па сацыяльн. пахаджэньні склад студэнцтва на рабфаку падзяляецца на дзьве часткі—большая палова рабочых, меншая—сяляне. Па нацыянальнаму—ўключае беларусаў, жыдоў, палякоў, расейцаў і латышоў.

Пры рабфаку маецца шмат гурткоў, з якіх мацнейшы і працаздольнейшы беларускі гурток. У гэтым гуртку зараз запісана да 80 сябраў, большасьць партыйных. Беларускі гурток ладзіць лекцыі, спэктаклі, гутаркі і інш., з кожным часам павялічывае свой уплыў і папулярнасьць і расьце ў колькасьці.

Пад рабфак заняты добры будынак, быўшы жаночай гімназіі. У гэтым будынку ідуць заняткі і пэдтэхнікуму. Будынак яшчэ новы, мала папсаваны, мае добрыя клясы і актавую залю, у якой адбываюцца спэктаклі і паседжаньні.

Ёсьць у Оршы нелапая друкарня, якая выпаўняе ўсе заказы ўрадовых установаў і прымае заказы з Масквы ды Ленінграду. Друкарня лёгка магла-б друкаваць газэту, але апошняя ў Оршы не выдаецца па розных прычынах. Пакуль Віцебшчына абмяжоўваецца аднэю губэрскаю газэтаю „Віцебскімі Ізьвесьціямі".

У Аршанскім павеце маецца некалькі дробных заводаў і шмат розных дробных майстроўняў—шавецкіх, кравецкіх, гарбарскіх і інш. Гэтыя заводы і майстроўні абслугоўваюць да пяцісот рабочых і падмайстэр'яў. Калі прыдаць да іх рабочых чыгунак у ліку звыш пяцісот, так у Аршанскім павеце маецца крэпкая рабочая база. Гэта адбіваецца і на партыйнай арганізацыі, у якой шмат рабочых.

Як арганізацыя, гэтак і ўсё сялянства выказваюць прыхільную зацікаўленасьць да прылучэньня Віцебшчыны да Беларускай Савецкай Рэспублікі. Ніякіх нараканьняў ніадкуль... Толькі ў зьвязку з гэтым усіх цікавіць пытаньне—чым-жа будзе Орша—раёнам ці вокругам?

Аб гэтым гутараць савецкія працаўнікі, партыйцы, мяшчане нават. Відаць па сумарнаму настрою, што ўва ўсіх жаданьне — быць вокругам. Доказаў—хоць адбаўляй: і буйны горад, буйны чыгуначны вузёл, і шмат рабочых.

Сталася-бы так—дык усё было-бы, як лепш ня трэба.

Прылучэньне, як гэткае, для аршанцаў не навіна. За шэсьць гадоў Савецкае ўлады — гэта будзе трэцім па ліку. *Оршу прылучалі ад Магілёўшчыны, да Смаленшчыны, а ад Смаленшчыны да Віцебшчыны.* Але гэтыя прылучэньні не далі ёй нічога.

З. Ж.

С. С. Р. Р.

Да Вены ўжо прыбылі дэлегаты, як Румыніі так і ССРР для перагавораў аб урэгуляваньні спорных справаў паміж абодвума краямі.

Конфлікт паміж ССРР і Кітаем у справе заключэньня эканамічнага дагавору, (які адмовіўся быў падпісаць кітайскі ўрад), пасьля энэргічных крокаў Радаў хутка зьліквідаваўся.

Газэты паведамляюць, што чуткі аб выдаленьні Радавага пасла Карахана аказаліся няпраўдзівымі. „Непаразуменьне“ злагоджана і перагаворы ідуць далей.

Заграмічны гандаль ССРР шпарка разьвіваецца. Калі ў 1922 г. ўвоз дасягаў амаль ня 270 мільён. залат. руб., а вываз толькі 81,6 з. р., дык у 1923 г. абраз зусім зьмяніўся: прывоз да краю выносіў толькі 144 міл., а вываз 205,7 зал. р.

З гэтага відаць, што Радавыя Рэспублікі цяпер больш вывозяць, як прывозяць. Гэта азнака агульнага эканамічнага здароўя краю.

Радавая дэлегацыя расейска-румынскай канфэрэнцыі дамагаецца, каб пытаньне аб прыналежнасьці Бэсарабіі вырашыла само насяленьне шляхам плебісцыту (ўсенародным галасаваньнем) — пад кантролем міжнароднай камісіі, але з папярэднім выдаленьнем румынскай акупацыйнай арміі.

ФРАНЦЫЯ.

У віду аканчаньня паўнамоцтваў парлямэнту новыя выбары назначаны на 11 траўня.

Адстаўка Пуанкарэ.

Прэзыдэнт Рады Міністраў п. Пуанкарэ з усім габінэтам падаў у адстаўку пасьля таго, як парлямэнт большасьцю 7 галасоў адкінуў урадовы праект пэнсыяў урадоўцам.

Галасаваньне адбылося ў адсутнасьці п. Пуанкарэ,—праект бараніў непапулярны міністар фінансаў.

Прэзыдэнт Рэспублікі прыняў адстаўку, але, пасьля нарады з старшынямі абэдзьвюх заканадаўчых палатаў, запрапанаваў Пуанкарэ сфармаваць новы ўрад.

АНГЛІЯ.

У Лёндыне выбухла забастоўка—працаўнікоў трамваяў, аўтобусаў і радіотэлеграфу. Дамаганьні—павялічэньне платы...

Хваля забастовак ізноў паднялася. Канфэрэнцыя горных работнікаў з горнапрамыслоўцамі ізноў не дала вынікаў, і лідэры работнікаў паставілі на агульнае галасаваньне пытаньне аб распачацьці агульнай забастоўкі па ўсей Англіі.

Мак-Дональд у Палаце заявіў, што сітуацыя вельмі паважная і што яна можа яшчэ пагоршыцца, бо і чыгуншчыкі маюць далучыцца да забастоўкі.

АМЭРЫКА.

У адказ на пастанову парлямэнта аб склікаваньні міжнароднай канфэрэнцыі ў справе разаружэньня прэзыдэнт Кулідж заявіў, што, ня глядзячы на сваю сымпатыю да гэтай думкі, ён павінен сьцьвердзіць, што сучасны мамэнт — зусім не адпаведны для гэтага...

Амэрыка—Японія.

Паміж Амэрыкай і Японіяй выбухнуў конфлікт на грунце вывазных тарыфаў (аплатаў). Японскі ўрад заявіў, што, ў разе некарыснага для Японіі разьвязаньня спрэчкі, ён адкажа на крыўду рэпрэсіямі...

ГІШПАНІЯ.

Генаральскі ўрад загадаў арыштаваньне раду карэспандэнтаў заграмічных газэтаў за „пашырэньне хвальшывых вестак, якія прычыніліся да спадку курсу гішпанскай валюты“... Заўсёды газэты вінаваты...

ІНДЫЯ.

Індыйскі „парлямэнт“ пастанавіў скасаваць усе тыя прынятыя ў 1918 г. пастановы, якія перашкаджалі ажыцьцяўленьню індыйскіх нацыянальна-палітычных дамаганьняў...

РУМЫНІЯ.

Тры партыі румынскіх эндэкаў і „людоўцаў“ пастанавілі аб'яднацца ў адзіны „дэмакратычны“ блёк, каб стварыць „нацыянальную большасьць“ у парлямэнце і ўзяць уладу ў сваі рукі... Відаць, прыклад Польшчы ладаў смаку румынскім хьенагастоўцам...

Аўстралія.

Выбары ў парлямэнт Паўдзённай Аўстраліі далі рашучую перамогу Партыі Працы, якая пакуль што атрымала палову ўсіх мандатаў.

Ці споўнілі Вы свой абавязак адносна Цэнтр. Беларускай Школьнай Рады? Ці заплацілі Вы належачую ад Вас грашовую складку за гэты месяц?

З Польскага Сойму.

ПРАМОВА.

пасла П. Валошына ў Сойме ў справе адбудовы.

Адзначыўшы бязсыстэмнасьць працы ў Сойме, дзе выдаецца шмат законаў, якіх ніхто не выпаўняе і адкладаюцца палючыя для сялянства справы, як справа адбудовы і зямельнай рэформы, пасол Валошын тлумачыць гэта клясавымі сымпатыямі ўраду.

Пан Міністар Публічных работаў на папярэднім паседжаньні Сойму паказаў на адну з прычын павольнасьці адбудовы, а іменна на праціўленьне ўласьнікаў лясоў у выкананьні закону аб лясной даніне. Вельмі сьмешнымі выдаюцца гэткія заявы прадстаўніка ўраду. Выходзіць, што ўрад ня мае сілы змусіць абшарнікаў да выпаўненьня абавязку адносна дзяржавы. Урад ня меў сілы змагацца з праціўленьнем багатых, урад быў трусам адносна іх, ён быў бязьсільны спагнаць з абшарнікаў даніну, ён быў бязьсільны правясьці зямельную рэформу, ён бязсумліўна застанецца бязьсільным адносна абшарнікаў, спаганяючы падатак ад маемасьці. Але ўрад зьяўляецца аж занадта сільным і ўзброеным у адносінах да сялянства Рэчыпаспалітай наагул, а асабліва да сялянства беларускіх і ўкраінскіх крэсаў.

Ён мае сілу ня толькі спагнаць падаткі з селяніна, але йшчэ прымусіць яго, часта ня маючага страхі над галавою, вазіць дарма сена і салому для войска, вазіць дровы для розных установаў і нават возьных, вазіць нязьлічаныя хмары шпікоў і паліцыі, якія зьдзекуюцца над беларускім селянінам. Словам, урад адносна абшарнікаў зьяўляецца бязьсільным, а адносна сялянства мае аж занадта сілы.

Пан міністар Рыбчынскі сказаў, што выдадзена дапамогі 20% коштаў адбудовы, і гэта дало магчымасьць адбудавацца ня ўсім, а толькі некатарым сялянам. Адносна беларускіх абшараў гэтыя словы трэба разумець, што адбудованы толькі вайсковыя асаднікі. Яны атрымалі і дрэва, і дошкі, і гвазды, і цэглы, а наш селянін нічога не атрымаў. Так, у Наваградку выдана было квітоў на 2.500 куб. мэтраў дрэва з дзяржаўных лясоў для сялян гміны Пачапаўскай, але дрэва ніводнага мэтру не выдалі, а лясьнічы на інтэрвэнцыю пасла Рагулі адказаў, што трэба перш выдаць матар'ял асаднікам. Цяпер Наваградзкае падлясьніцтва зусім не выдае дрэва. Я пытаюся пана міністра, хто тут робіць спраціў? Гэта ўжо не земляўласьнікі, але бадай сам міністар Земляробства.

Ставяцца ўсялякія перашкоды і прыдзіркі, у выдачы сялянам патрэбнага ім матар'ялу на адбудову. Усё робіцца, каб вынішчыць наш народ холадам і голадам.

Я катэгарычна сьцьвярджаю, што калі хто з сялян адбудаваў сваю хату, дык 50% іх зрабіла гэта, дзякуючы радавай уладзе, якая дала ім матар'ял на адбудову ў 1919 і 1920 годзе. Каб ня радавая ўлада, дык сялянства мела-б толькі закон аб адбудове, але не страху над галавою.

Селяніна, што прадаў верхавіну, каб купіць шкло ці што іншае, патрэбнае для адбудовы, цягнуць пад суд, а на станцыі Новаельня дагэтуль ляжыць дрэва, якое атрымалі асаднікі і прадалі купцу Шыфу.

Можна зрабіць вывад, што чым больш адбудаваны захад, тым менш прызначаецца крэдытаў на адбудову і калі каранная Польшча будзе адбудавана, дык гэтыя крэдыты магчыма зусім будуць спынены - хай беларусы і украінцы адбудоўваюцца, як хочуць. Раней, калі на беларускіх землях было шмат лясоў, яны рабункова нішчыліся, а сялянства не атрымала матар'ялаў на адбудову; цяпер уведзена ахарона лясоў, ахарона абшарнікаў хіба ад уставы аб лясной даніне

Для мэтаў направы скарбу лясную даніну ў натуры хочуць замяніць грашовым падаткам. Вынік гэтага будзе такі, што нават, калі селянін і атрымае крэдыты на адбудову, ды ня будзе мець магчымасьці купіць патрэбнага матар'ялу. Калі хто з сялян і атрымаў квіты на дрэва, дык яны выданы толькі на тры месяцы і якраз на тыя, калі, дзякуючы разьліву рэк і дрэннаму становішчу дарог, селянін ня зможа вывезьці адпушчанага яму дрэва.

Устава павінна быць такою, каб даць запраўдную магчымасьць сялянству адбудавацца. Дзеля гэтага ад імя Беларускага Пасольскага Клюбу заяўляю, што будзем галасаваць за ўставай з лічнымі папраўкамі і ўносім гэткую рэзалюцыю:

„Сойм заклікае ўрад, каб неадкладна даў загад:

1) аб неадкладнай выдачы праз бюро адбудовы квітоў на атрыманьне будаўляных матар'ялаў з дзяржаўных і прыватных лясоў усім грамадзянам, якія яшчэ ня маюць дамоў, і гаспадаркі якіх зруйнаваны вайною; аб хуткім зрэалізаваньні іх, а таксама квітоў, выданых у бягучую зіму;

2) аб дазволе на вырубку будаўляных матар'ялаў для пакрыцьця квітоў на адбудову ў вясеньнім і летнім сэзоне;

3) аб упаважненьні бюраў адбудовы да прадаўжэньня тэрмінаў важнасьці квітоў на атрыманьне будаўляных матар'ялаў да 6 месяцаў.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Лекцыя Яз. Драздовіча. 23 сакавіка с. г. ў Вільні, у Базыльянскіх мурох адбылася лекцыя гр. Драздовіча аб будаўніцтве старадаўнай Беларусі, якая зрабіла прыемнае ўражаньне на слухача, як з боку навуковага, так і з боку характва. З апошняга пункту гледжаньня, асаблівую ўвагу зьвяртала на сябе чарга ілюстрацыйных абразкоў, вельмі прыгожа выкананых. Талентны мастак—маляр, ня глядзячы на цяжкія варункі сваёй падгатаваўчай працы і беднасьць матар'ялу (звычайны вугаль і газэтная папера), здолеў улажыць у іх ня толькі праўдзівасьць старадаўняй будоўлі, але і задавольніць вока слухача з боку характва. Малюнкі паступова раскрывалі слухачам стадзіі разьвіцьця будовы нашых дзядоў, пачынаючы ад каменнага веку, да цяперашніх часоў. Лектару заставалася толькі пашырыць і паглыбіць тэму, але на жаль, гэтага ня было зроблена, дзеля чаго лекцыя дужа ўтраціла ў сваёй паўнаце і яснасьці. Але і так належыцца шчырая падзяка зьбіральніку нашае мінуўшчыны, працуючаму ў самай гушчы народнай, сярод палёў і лясоў адвечных, аддаючы працы свой мазольны грош, сілы і душу.

Падзяка. Камітэт помачы ахвярам вайны выказвае шчырую падзяку сялянам вёсак: Зарэчча, Манеўшчына, Дзярэцінцы, Вароцішча, Падлесьсе, Нова Вёска, Круты Бераг, Красногоркі, Астроўкі, Ябланоўшчына, Просьце, Стаўнішча, Янчыцы, Нова-Лысіца, Вялікая Лысіца, Забалацьце, Канцюшчына і інш., Гарадзейскай гміны Нясьвіскага павету за ахвяры, сабраныя для сіротаў Беларускага прытулку ў Вільні.

Мітынг. 23 сакавіка ў мяст. Докшыцы пасол Мятла зрабіў справаздаўчы мітынг. На мітынгу сабрана ахвяраў на прэсовы фонд 15.850.000 м. п.

У Беларускай Драматычнай Майстроўні. У панядзелак, 24 сакавіка б. г. адбылася чарóднае паседжаньне Нагляднае Рады Майстроўні, на якім, між іншым, было вырашана паслаць ад Таварыства двух прадстаўнікоў у Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні. Пасьля патаемнае падачы галасоў абранымі аказаліся Радаслаў Астроўскі (7 галас.) і Аляксандар Міхалевіч (4 галасы).

У нядзелю 30-га сакавіка адбудзецца закрытая гутарка Дырэктара Майстроўні М. Красінскага з працаўнікамі на тэму: „Аб мэтах і напрамках сучаснага тэатру“. Пачатак а $6^1/_2$ гадз. ўвечары.

Сьвяткаваньне шостых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі.

З самага ранку вучні і вучаніцы Віленскае Беларускае Гімназіі пачалі зьбірацца ў залі Беларускае Драматычнае майстроўні (Вострабрамская, № 9), дзе йшла апошняя рэпэтыцыя хору майстроўні, рыхтавалася сцэна і ўбіралі залю да вечару.

А 10 гадзіне раніцы вучні і пэдагогі пайшлі ў касьцёл Сьв. Міколы, куды сабралася ўсё беларускае грамадзянства.

Урачыстую мшу адправіў Прафэсар Віленскае каталіцкае сэмінарыі кс. Я. Рэшуць. Натхненае слова навукі сказаў кс. Адам Станкевіч на эвангельскі тэкст: „Шчасьлівыя шукаючыя і прагнучыя справядлівасьці, бо тыя насыцяцца“.

А 11 гадзіне ўсё грамадзянства і вучні сабраліся ў царкве Сьв.-Траецкіх муроў, дзе Архімандрыт Піліп у саслужэньні з Архімандрытам Палікарпам і чатырма сьвяшчэньнікамі адправіў урачысты Малебен. (Архіепіскап Хвядос адхіліў зробленыя яму запросіны прыняць удзел у набажэнстве).

Перад пачаткам Малебну слова сказаў сябра Дух. Кансысторыі Сьвяшчэнік А. Сурвіла. Эвангельле было прачытана і мнагалецьце сказана ў беларускай мове. Пяяў хор вучняў Дух. Сэмінарыі, а малітву за Бацькаўшчыну выканаў хор Драм. Майстроўні.

А 2 гадзіне адбылася паседжаньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту, якое адчыніў кароткай прамовай Старшыня Камітэту пасол Ф. Ярэміч; Віцэ-старшыня Камітэту гр. А. Луцкевіч зрабіў агляд разьвіцьця ідэі незалежнасьці Беларусі, адзначыўшы чатыры этапы: Усебеларускі зьезд у Менску ў 1917 г., рэзалюцыю Беларускай канфэрэнцыі ў Вільні 25-га студзеня 1918 г., акт 25-га сакавіка 1918 г. і маніфэст работніцкага ўраду Жылуновіча 1-га студзеня 1919 г. аб утварэньні Радавай Беларусі. Грам. Яз. Лагіновіч у кароткай прамове застанавіўся над рэалізацыяй ідэі незалежнасьці ў Радавай Беларусі ў сувязі с пашырэньнем на ўсход і далучэньнем Магілёўшчыны, Віцебшчыны і Смаленшчыны. З прывітаньнем ад украінцаў выступіў старшыня Украінскай Соймавай Рэпрэзэнтацыі сэнатар Чэркаські.

Увечары Драматычная Майстроўня дала спэктакль, паказаўшы ў першы раз свае апошнія працы: 1) „У зімовы вечар“, А. Ажэшкі і 2) „На папасе“, Я. Купалы. У канцы пяяў толькі што зарганізаваны хор Майстроўні пад кіраўніцтвам запрошанага Т-вам вольнага мастака Віктара Бэйэра.

Выкананьне п'есаў і хору было бязумоўна здавальняючае, хаця-ж маладое таварыства, якім зьяўляецца Драматычная Майстроўня, не здалела пазбавіцца ад некатарых недахопаў, асабіва ў дэкарацыі, характарных для аматорскіх спэктакляў.

Чыстую карысьць з гэтага спэктаклю Майстроўня аддала на незаможных вучняў Віленскае Беларускае Гімназіі.

Весткі з вёскі.

Вёска Талькоўшчына, Шудлкоўскай гміны.

У нашай вёсцы здарыўся гэткі выпадак. Купцы закупілі ў урадовым лесе шмат яловых калодак і пачалі вазіць іх да вузкачыгункі. Нашыя сяляне з ахвотаю паехалі туды на заробкі. Ведама, кожнаму трэба грошы на соль, на газу, а тут і падатак штомесяца трэба плаціць новы. Падлясьнічы Шыдлоўскі пазаздросьціў мізэрнаму заробку сялян. Загадаў памагатыру запрагаць каня і ехаць у лес. Сам таксама пашоў туды. У лесе падлясьнічы змушаў першых спаткаўшыхся сялян класьці на яго вазы дзерава. Усе слухалі, бо як-жа пана ня слухаць, а то ён і ў лес ня пусьціць. Аднак сустрэўся з нашай вёскі чалавек, у жылах каторага плыла яшчэ вольная крывіцкая кроў. На загад Шыдлоўскага класьць на ягоны воз калодкі Лісоўскі Алесь, (так звалі селяніна) спакойна адказаў: „калі-б пан падлясьнічы мяне папрасіў, то памог-бы, а як загадываеш, дык не памагу“. Павярнуў каня і хацеў аб‘ехаць заступіўшага яму дарогу падлясьнічага, але той гукнуў гаёвых і яны, падскочыўшы, па загаду Шыдлоўскага перарэзалі гужы непакорнаму мужыку. Сам падлясьнічы прыставіў карабін да грудзёў Лісоўскага і, пачырванеўшы ад злосьці, здушаным голасам зароў: „Калі ня пойдзеш класьць калодкі на мой воз, дык забью, як сабаку“. На крык зьбегліся сяляне і абаранілі ад раз‘юшанага пана свайго суседа.

Нядаўна быў суд. За Алесем Лісоўскім сьвядчыла целая вёска, паказала на судзе ўсю праўду, аднак sędzia pokoju прызнаў падлясьнічага ня вінаватым. Як відаць, панская крыўда ў нас перашагае мужыцкую праўду.

Алес Гренчык.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

Голас сялянства.

Мазыршчына.

(*В. Міхедавічы* 11, *Грабаўскай вол.*).

Пра пашырэньне тэрыторыі Беларусі наша сялянства мала знае. Але пра гэтае пашырэньне сяляне даведаліся праз газэты і былі вельмі задаволены, ведаючы, якую карысьць прынясло пашырэньне з эканамічнага боку. Часта прыходзілася чуць раней ад сялян: „як так можа быць, каб абшары з аднолькавай насельнасьцю маглі быць разлучаны“.

Рэчыцкі павет, частка якога далучаецца да Б.С.С.Р., знаходзіцца ад нас за 50 вёрстаў, так што сялянства наша знаецца з сялянамі Рэчыцкага павету.

„Жывуць гэтак, як і мы, гавораць аднэй з намі мовай, значыць павінны і будаваць новае жыцьцё разам з намі“,—так кажуць сяляне пра ўсходніх братоў.

Тутэйшы.

Меншчына.

Сялянская канфэрэнцыя Беларуцкай воласьці.

24-га гэтага лютага ў памешканьні Народнага Дому м. Беларуч была назначана беспарт. канфэрэнцыя сялян Беларуцкай воласьці.

На канфэрэнцыю ад кожнага вясковага савету выбіраліся прадстаўнікі па некалькі чалавек.

Сабраліся а 3 гадзіне ўдзень. Прыехалі і прадстаўнікі цэнтру і інш. Шмат прысутнічала і мясцовых сялян і сялянак, апроч дэлегатаў.

На павестцы дня стаялі вось якія пытаньні: 1) Ітогі зьездаў Усебеларускага і Усесаюзнага, 2) Пашырэньне Беларусі і 3) Бягучыя справы.

Па пытаньню аб пашырэньні Беларусі вынесена вось якая рэзалюцыя: „Беспартыйная канфэрэнцыя Беларуцкай воласьці вітае аб‘яднаньне Савецкай Беларусі і падкрэсьлівае, што гэта дае магчымасьць не сароміцца сваёй роднай мовы і культуры, і мы поўны надзеі, што гэтае аб‘яднаньне палепшыць нашае жыцьцё эканамічна. Пасылаем шчырую падзяку ініцыятарам аб‘яднаньня і будзем чакаць, што ў скорым часе з намі аб‘яднаюцца і закардонныя браты.

У бягучых справах старшыня Валвыканкому даў малюнак аб прадстаячай працы ў воласьці, аб рамонце школ, выканкому, мастоў і г. д. Канфэрэнцыя пажадала ўсё гэта як найхутчэй правясьці ў жыцьцё.

Канфэрэнцыя зачынілася а 10 гадзіне са сьпевам „Ад веку мы спалі“. **К.**

Хроніка беларускае культуры.

Беларускі сэктар паэтаў.

Прадстаўнікі Усерасейскага Саюзу паэтаў-Рурык Івнеў і Ройзманаў нядаўна былі ў Менску. Яны прыехалі ў Радавую Беларусь з Масквы са спэцыяльнаю мэтаю: завязаць культурную сувязь з беларускім Парнасам.

Між іншым, яны лічылі патрэбным арганізаваць беларускі сэктар паэтаў, які ўвайшоў-бы ў склад Усерасейскага саюзу паэтаў. З гэтае прычыны была склікана канфэрэнцыя беларускіх паэтаў у Менску, дзе пытаньне культурнай сувязі з расейцамі было абгаворана з усіх бакоў. У рэзалюцыі, за якую галасавала большасьць канфэрэнцыі адзначаецца патрэбнасьць сувязі і прапануецца праўленьню Усерасейскага саюзу паэтаў узяць на сябе ініцыятыву склікаць зьезд паэтаў усіх нацыянальнасьцяў СССР, каб заснаваць міжнародны саюз паэтаў, у які беларускія паэты ўвойдуць, як самастойная сэкцыя.

Пераклады з беларускае мовы.

Пытаньне з перакладамі беларускае паэзіі на расейскую мову пастаўлена на пэўны грунт.

Наладжана сувязь менскіх паэтаў з петраградскімі. Яшчэ ў 1923 годзе паэтэсы М. Шкайская, Паўловіч і малады здольны паэта Ціханаў зацікавіліся нацыянальнаю беларускаю літэратураю і прасілі прыслаць ім зборнікі вершаў Я. Купалы, Я. Коласа, М. Чарота для перакладаў.

Маскоўскі парнас зацікавіўся адраджэньнем беларускае паэзіі трошкі пазьней. Група імажыністаў прапануець беларускім паэтам культурнае супрацоўніцтва з прычыны таго, што беларуская паэзія вельмі багата абразамі і, такім чынам, родная імажынізму. Супрацоўніцтва павінна пачацца перакладамі на беларускую мову найлепшых твораў расейскіх паэтаў і наадварот.

Беларуская група паэтаў „Маладняк“

У Менску арганізавалася група беларускіх паэтаў з рэвалюцыйным напрамкам пад назвай „Маладняк“. У гэтую групу ўваходзяць М. Чарот, Александровіч, А. Вольны Дудар, Бабарэка, Дземідовіч, Чарнушэвіч і інш. Усяго ў групе налічваецца да 15 паэтаў. З старых песьняроў у групу „Маладняк“ увайшоў З. Бядуля.

Група ладзіць літэратурныя вечары і дыспуты ў педтэхнікуме, унівэрсытэце, выяжджае на паветы і нават на вёску, дзе выступае са сваімі творамі перад беларускаю моладзьдзю. Усюды „Маладняк“ мае вялікі пасьпех.

Новы беларускі паэта Анатолій Вольны.

Многія беларускія паэты, дзякуючы таму, што прайшлі толькі расейскую школу, пачыналі пісаць па-расейску і потым пераходзілі на беларускую мову.

Тое самае мы бачым і цяпер. У групу „Маладняк“ увайшоў нядаўна малады, гарачы, з імажыністскаю афарбоўкаю паэта Анатолі Вольны, які да 1924 году пісаў толькі парасейску. Цяпер А. Вольны вельмі ўдачна пачаў пісаць пабеларуску. Сам ён беларус, родам з Ігуменшчыны. Першыя творы яго пабеларуску надрукованы ў №№ 1, 2 і 3 часопісі „Маладняк“.

Беларусы і Украінцы.

У Харкаве істнуе вельмі моцная Украінская група паэтаў і пісьменьнікаў пад назвай „Плуг“.

Паміж „Плугом“ і беларускімі паэтамі наладзілася сувязь. У Харкаве, з прычыны гэтага, былі дзьве літэратурныя вечарыны, ахвяраваныя новай беларускай паэзіі і літэратуры. На апошняй літэратурнай вечарыне, якая адбылася ў лютым г. г., з вялікім дакладам аб адраджэньні беларускае літэратуры выступіў Дыла. Потым былі зачытаны вершы Чарота, Цішкі Гартнага і іншых, а ўкраінскія паэты чыталі пераклады з беларускага на ўкраінскі.

Д О П І С Ы.

Беларусы у Латвіі.

Беларуская экскурсія ў Рыгу.

Рыга. 10. III. 24. Учора прыехала ў Рыгу экскурсія беларускіх вучняў і вучыцялёў Дзьвінскай Урадовай Гімназіі і пачатковых школаў, у ліку 110 чалавек.

Экскурсія аглядае музэі і сёньня ўвечары робіць вечарыну—Канцэрт у Нацыянальнай Латыскай Драме.

Беларуская вечарына ў Рызе.

Рыга 11. III 24. Для беларускае экскурсіі з Дзьвінску Рыжская беларуская пачатковая школа і Рыжскія Беларускія вучыцельскія курсы прыурочылі дзень свайго афіцыяльнага адчыненьня і зрабілі вечарыну-спэктакль.

Пачатковая школа ставіла „Снатворны Мак“, а вучыцельскія Курсы „У каваловай хаце“.

Перад спэктаклям адбыўся ўрачысты акт адчыненьня курсаў.

З прамовамі на акце выступалі:

Кіраўнік Рыжскай пачатковай беларускай школы М. Дзямідаў,

Кіраўнік Беларускага Аддзелу С.П. Сахараў,

Дырэктар Дзьвінскай Беларускай Урадовай Гімназіі Я. Краскоўскі, і дырэктар Люцынскае Беларускае Урадовае Гімназіі К. Б. Езавітаў.

Беларускі Канцэрт у Рызе.

У панядзелак, 10 сакавіка адбыўся беларускі спэктакль і канцэрт у Рызе, у памешканьні Латыскага Нацыянальна-Драматычнага Тэатру.

Ставілася пьеса Янкі Купалы „Паўлінка“ і канцэрт беларускіх сьпеваў.

Рабілі пастаноўку вучні Дзьвінскае Беларускае Ўрадовае Гімназіі пад кіраўніцтвам і рэжысэрствам вучыцелькі гімназіі гр. Паўліны Мядзёлка-Грыб, якая кіравала таксама і хорам.

Пьеса згуляна была добра. Чулася ў вучняў ужо значная пэўнасьць у правядзеньні роляў і навык да сцэны.

Можна лічыць, што зусім справіліся са сваімі ролямі: Паўлінка (вуч. I кл. Мікалаева), *у якой ня толькі здольнасьць да гульні, але таксама і да сьпеву,* і Сьцяпан Крыніцкі (вуч. IV клясы Карнавукі), спакойна правеўшы сваю ролю.

Ня мог—належна справіцца са сваёй бутэлькай гарэлкі Пустарэвіч (вуч. II кл. Юркевіч), якога дужа псаваў яго няўдалы кажух, з аблезлым каўняром і кароткімі рукавамі. Гэткі кажух, з чужога пляча, *можна* спаткаць у беларуса, *але ня ў сьвята,* ды й не ў такога даволі заможнага гаспадара, як Пустарэвіч.

Зусім на мейсцы быў Адольф Быкоўскі (вуч. I кл. Мядзёлка)

Якіму Сароцы трэба-б было быць больш шчырым, чулым і пэўным. Дзіўна было бачыць, што ён (вуч. IV кл. Гусарэвіч) часам спадаў з настраю.

Альжбета (вуч. II кл. Яхімовіч) і Агата (вуч. II клясы Мадзалеўская) згулялі свае ролі добра.

Дужа добра прайшлі сьпевы і скокі, якія вельмі падабаліся й латыскай публіцы.

Трэба тутака зазначыць, што латыская рыжская публіка беларускае мовы *не разумее,* а таму рэагуе толькі на музыкальныя і балетныя часткі пьесы.

Дзякуючы гэтаму, ўсе найбольш яркія, а часам і дужа сьмешныя мейсцы пьесы,— *асталіся зусім незаўважанымі.* Гэтае здарэньне ў I акце дужа хвалявала маладых артыстаў, бо яны не адразу сабе ўцямілі, чаго гэта заля *„маўчыць“,* калі ў Дзьвінску ў гэты момант стаіць рогат.

Найбольш хвалявала гэта Паўлінку, якая разоў са тры крыху нават прапушчала фразы.

З досьледу гэтае пастаноўкі трэба зрабіць вывад, што ў Рызе ды і наагул *„для чужых“,* — *мы можам ставіць толькі тое, што пабудована на сьпевах і балету.*

Падцьвярджае гэты вывад і тая захопленая цікавасьць, з якой заля слухала канцэрт хору гімназіі.

Латышы самі добра сьпяваюць і дужа любяць сьпевы.

Хор спатканы быў доўгімі і дружнымі воклескамі. Абодва канцэртныя аддзелы прайшлі пры вялікім зацікаўленьні і задаваленьні. Асабліва ўсьпех выпаў на долю салісткі, вучаніцы I клясы Бударавай, у якой выразна выяўляецца запраўдны талент да народнага сьпеву і асабліва сьпеву гумарыстычнага („Мой міленькі захварэў“..., „Ці ня дудка мая“...).

Пасьля канцэрту хор і вучні былі сфатаграфаваны на сцэне, разам з гр. Я. Райнісам, вядомым латыскім паэтам і драматургам, шмат зрабіўшым для абароны беларускае нацыянальнае меншасьці ў Латвіі.

Спроба беларускага спэктаклю ў Рызе на вялікай тэатральнай сцэне была зроблена першы раз.

Тыя спробы беларускіх вечарынаў, якія рабіліся Т-вам „Бацькаўшчына“ ў Рызе йшчэ ў 1919 і 1920 годзе, хоць і давалі значную матар‘яльную карысьць, але не давалі гэткага багатага нацыянальна-этнаграфічнага матар‘ялу.

І таму з вялікай падзякай павінны мы прывітаць гэту адважную спробу і аддаць належнае таму, хто многа і ўпарта працаваў над узгадаваньнем маладых артыстаў і хору.

Гонар гэтае працы цалком належыць П. В. Мядзёлка-Грыб, якая за час сваей працы ў Дзьвінскай Гімназіі здолела ўжо зрабіць каля 20 пастановак, паказала Дзьвінску і бліз яго ляжачым мясцовасьцям лепшыя беларускія п‘есы, прышчапіла тутака беларускую лявоніху, зрабіла добры хор, які мае ўжо салідны рэпэртуар, як харавы, гэтак і сольны.

Працай сваей прывязала яна да сябе лепшых вучняў гімназіі і шчырэйшых працаўнікоў з беларускага вучыцельства ў Латвіі. Сьледам за ёй ужо йдзе значная грамада моладзі, а ў гэтым — залог умацаваньня нашага нацыянальнага адраджэньня.

Удзячныя яе аднадумцы адзначылі дзень першага выступленьня яе гадунцаў у Рызе і паднясьлі ёй у часе канцэрту прыгожую кашолку белых жывых кветак.

Шчыра пажадаем ёй, як мага больш, кветак у жыцьці.

Кастусёнак.

Рыга
11/III. 1924 г.

Рэдактар-Выдавец М. Шыла.

Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.